

رفع انحصار از وکالت با استقلال مرکز وکلای قوه قضائیه

با مصوبه مجلس، مرکز وکلا نهادی خصوصی شناخته می‌شود که می‌تواند وکلا را برای ارائه خدمات حقوقی به مردم جذب و تربیت کند

رفع انحصار از وکالت یکی از دستاوردهای مصوبه اخیر نمایندگان مردم در خانه ملت است. بر این اساس برابر بند «ب» ماده یک قانون ارتقای نظام سلامت اداری و مقابله با فساد اصلاحیه مورخ ۹۸/۱۱/۷ مجلس شورای اسلامی مرکز وکلا و کارشناسان رسمی قوه قضائیه را در زمره

مؤسسات خصوصی حرفه‌ای عهده‌دار خدمات عمومی محسوب کرد. این مصوبه گامی دیگر در راستای مبارزه با

انحصار در وکالت به شمار می‌آید. حالا افرادی که توانمندی علمی لازم را داشته باشند می‌توانند با مجوز مرکز وکلای قوه قضائیه وکیل شوند و دیگر داشتن وکیل تنها برای بخش خاصی از افراد جامعه با تمکن مالی بیشتر منحصر نمی‌شود.

به‌رغم آنکه ما حتی با یک خرید ساده یا حضور در محیطی اداری و بسیاری از مسائل عاری و روزمره زندگی ممکن است خواسته یا ناخواسته درگیر چالش‌های حقوقی شویم اما خدمات حقوقی در عمل خدماتی لوکس است که تنها بخشی از اقشار برخوردار جامعه می‌توانند از آن استفاده کنند. حالا ما با آزمون مرکز وکلای قوه قضائیه بناست تا خدمات حقوقی از یک خدمت لوکس خارج شود و با ورود چند هزار وکیل تازه‌نفس به جامعه، مشکلات حقوقی مردم هم حل شود. حالا هم با مصوبه اخیر مجلس در اعلام استقلال مرکز وکلا مسیر برای جذب و تربیت این نیروها بازتر می‌شود.

■ **دستاوردهای یک مصوبه**

حامد دهقان، حقوقدان درباره دستاوردهای این مصوبه مجلس به «جوان» می‌گوید: «مصوبه اخیر مجلس در قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد اولاً مهر تأییدی بر دانمی

بودن مرکز وکلای قوه قضائیه است. کانون وکلا معتقد بودند با توجه به پایان رسیدن قانون برنامه سوم توسعه، در عمل عمر مرکز وکلای قوه قضائیه به پایان رسیده و جذب وکیل و کارشناس از سوی آنها غیرقانونی است. اما این مصوبه نشان داد مرکز وکلای قوه قضائیه قانونی است.»

دهقان با اشاره به ماده ۳ قانون ارتقای نظام سلامت اداری و مقابله با فساد می‌افزاید: «این ماده قانونی به نهادهای خصوصی ارائه دهنده خدمات عمومی از جمله مرکز وکلای قوه قضائیه تکلیف کرده تا مراحل اخذ مجوزهایشان را در درگاه‌های الکترونیکی بارگذاری کنند.» گویا این در گاه‌های الکترونیکی در مصوبه دولت در اردیبهشت ماه و آذر ماه امسال مشخص شده است.

سامانه ملی مجوزهای کشور و سامانه انتشار و دسترسی آزاد اطلاعات ازجمله در گاه‌هایی است که نهادهای خصوصی ارائه دهنده خدمات عمومی باید مراحل اخذ مجوزهایشان را در آنها بارگذاری و اعلام کنند. دهقان معتقد است همین تکلیف قانونی نشان می‌دهد مرکز وکلای قوه قضائیه قانونی است و می‌تواند مجوز بدهد چراکه باید پروانه وکالت و کارشناسی را در این سامانه بارگذاری کند درحالی‌که اگر عمر این مرکز به پایان رسیده بود و مجاز نبود قانون‌گذار در قانون ارتقای نظام سلامت اداری و مقابله با فساد از این مرکز نام نمی‌برد.

■ **رفع انحصار با جذب وکلای تازه‌نفس**

این حقوقدان حسن مصوبه اخیر مجلس در استقلال مرکز وکلای قوه قضائیه را دائمی بودن آن می‌داند و می‌افزاید: «بر این اساس قوه قضائیه همچنان می‌تواند وکیل جذب کند.»

وی با اشاره به بدنه سالانه وکیل از سوی مرکز وکلای قوه قضائیه می‌گوید: «طبق آیین‌نامه اصلاحیه سال ۹۷ مرکز وکلا همه ساله باید نسبت به جذب وکیل اقدام کند. همچنان دکتر بهادری در مصاحبه‌ای بر این موضوع تأکید کردند و گفتند ما هر سال نسبت به جذب وکیل اقدام می‌کنیم. این مسئله موجب می‌شود تا بخش زیادی از افراد دارای صلاحیت وارد حرفه وکالت شوند و بتوانند در رفع انحصار کمک کنند.»

وکلای کانون وکلا، کانون مدعی بودند که وکیل باید از دستگاه قوه قضائیه مجزا باشد و در اکثر کشورها قوه قضائیه وکیل تربیت نمی‌کند اما حالا بنا به تأکید دهقان با مصوبه مجلس درباره استقلال وکلای این اتفاق برطرف شد.

وی در این باره اینگونه توضیح می‌دهد: «اگرچه ریاست قوه قضائیه پیش از این نیز در ماده سه آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم اعلام کرده بودند که مرکز وکلا مستقل است و بودجه مرکز از مبالغ مأخوذه بابت تمدید پروانه، برگزاری آزمون، مصاحبه و آموزش، چاپ کتب و نشریات و امثال آن، تبلیغات، هدایا و کمک‌های علاقه‌مندان و ۵درصد از درآمد وکلا و کارشناسان و مشاوران خانواده تأمین می‌شود، اما وکلا می‌گفتند آیین‌نامه نمی‌تواند برای دستگاه‌ها تعیین تکلیف کند.» دهقان معتقد است با این‌س مصوبه مجلس اما کاملاً مشخص شد که مرکز وکلا نهادی مستقل است. یعنی نهادی خصوصی است که از حاکمیت مجوز گرفته تا به مردم خدمات ارائه کند. پس هم مرکز وکلا و هم وکلای این مرکز مستقل هستند و نمی‌توان مدعی شد قوه قضائیه این وکلا را تربیت می‌کند. مرکز وکلای قوه قضائیه بر اساس این مصوبه مجلس

۷۴ضربه شلاق محکوم می‌شود.

در ماده سوم قانون مزبور هم آمده هرکس کالاهای زیاد به مصرف سلالته خود را که مورد احتیاج ضروری عامه است به قصد افزایش قیمت یا امتناع از فروش به مردم و یا خودداری از فروش به دولت پس از اعلام نیاز دولت حبس و اماسک کند در حکم محکمر است و مجازات محکمر را خواهد داشت. مدت

اجرای این‌ماده از تاریخ لازم‌الاجرا بودن پنج سال است.

■ **قانون تعزیرات حکومتی و مجازات محکمران**

علاوه بر این در ماده چهارم قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۲۳ اسفند سال ۶۷ درباره احتکای آمده است: «احتکار عبارت از نگهداری کالا به صورت عمدۀ با تشخیص مرجع ذی‌صلاح و امتناع از عرضه آن به قصد گران‌فروشی یا اضرار به جامعه پس از اعلام ضرورت عرضه توسط دولت است.»

طبق قانون تعزیرات در صورتی‌که فردی برای مرتبه اول این

الزامات انتشار هویت مجرمان در رسانه

پس از آنکه جرمی رخ می‌دهد، با شایعه می‌شود که جرمی واقع شده، خبرگزاری‌ها سعی می‌کنند در انتشار خبر آن جرم از یکدیگر پیشی بگیرند و خبرنگاری موفق‌تر محسوب می‌شود که تصویر و جزئیات بیشتری از هویت متهم و رفتار ارتکابی او بتواند منتشر کند.

در سال‌های اخیر که فسادهای کلان برخی مسئولان و آقازادگان رونق یافته، گویی خبرگزاری‌ها نیز با یکدیگر مسابقه دارند که هرچه زودتر هویت و مشخصات متهم را منتشر کنند تا مردم نسبت به آن خبرگزاری اقبال بیشتری داشته باشند. اتفاق نامطلوبی که در این میان ممکن است رخ دهد آن است که خبر فساد متهم، در رسانه‌ها بیچید، ولی متهم در مراحل دادرسی، دفاعیات قانع‌کننده‌ای ارائه دهد و دستگاه قضا حکم سبّی‌گناهی و عدم مجرمیت او صادر نماید.

آنگاه شما با شخص بی‌گناهی مواجه هستید که به خاطر تیرباران رسانه‌ای، مردم در کوچه و بازار او را به چشمی دیگر می‌بینند، با انگشتش او را به یکدیگر نشان می‌دهند و درباره سایر فسادهای احتمالی‌اش نجوا می‌کنند.

این تنها صحنه کوتاهی از ادامه زندگی این شخص بی‌گناه بود؛ صحنه‌ای که بارها و بارها در طول روز تکرار می‌شود. همین صحنه را برای خانواده، دوستان و آشنایانش نیز تصور کنید. انتشار تصویر و مشخصات متهم، اقدامی تزییلی و تحقیری است که آسیب آن فقط ناظر به متهم نیست، بلکه خانواده، دوستان و آشنایان او را نیز هدف قرار می‌دهد؛ کسانی که شاید هیچگونه نقشی در پدید آمدن رفتار مجرمانه نداشته باشند.

برای اینکه اینگونه آسیب‌ها کمتر واقع شود، ماده ۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری مقرر داشته: «انتشار تصویر و سایر مشخصات مربوط به هویت متهم در کلیه مراحل تحقیقات مقدماتی توسط رسانه‌ها و مراجع انتظامی و قضایی ممنوع است، مگر در مورد اشخاص زیر که تنها به درخواست باز پرس و موافقت دادستان شهرستان، انتشار تصویر یا سایر مشخصات مربوط به هویت آنان مجاز است:

الف- متهمان به ارتکاب جرائم عمدی موضوع بندهای الف)، ب)، پ) و (ت) ماده (۳۰۲) این قانون که متواری بوده و دلایل کافی برای توجه اتهام به آنان وجود داشته باشد و از طریق دیگری امکان دستیابی به آنان موجود نباشد، به منظور شناسایی آنان یا تکمیل ادله، تصویر اصلی یا تصویر به دست آمده از طریق چهره‌نگاری آنان منتشر می‌شود.

ب- متهمان دستگیر شده که به ارتکاب چند فقره جرم نسبت به اشخاص متعدد و نامعلومی نزد باز پرس اقرار کرده‌اند و تصویر آنان برای آگاهی بزده‌یادگان و طرح شکایات یا اقامه دعوی خصوصی توسط آنان، منتشر می‌شود.»

همانگونه‌که می‌بینید، اصولاً انتشار تصویر و هویت متهم ممنوع است و صرفاً در موارد محدودی جایز دانسته شده، در همان موارد محدود نیز کسب موافقت دادستان الزامی است. شایان ذکر است که جرائم مندرج در بندهای الف، ب، پ و ت ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری، جرائم بانده سه‌مهمی است که مجازات‌های سنگینی برای آن پیش‌بینی شده‌اند.

با این حال، در دادگاه ویژه مبارزه با مفاسد اقتصادی تا حدودی وضع متفاوت است، به سبب حساسیت موضوع فسادهای اقتصادی و افزایش روزافزون تعداد مسئولان و آقازادگانی که مرتکب فسادهای اقتصادی شده‌اند، به تشخیص رئیس دادگاه ممکن است جلسات رسیدگی به این جرائم علنی و قابل انتشار در رسانه‌ها باشد و از این طریق، تصویر و هویت این متهمان افشا می‌شود. رئیس سابق قوه قضائیه در مردادماه ۹۷ موافقت رهبری معظم انقلاب (حفظه الله) را با علنی و قابل انتشار بودن این جلسات کسب نمودند. شایان ذکر است که ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری، صرفاً راجع به مرحله تحقیقات مقدماتی است؛ لذا پس از پایان یافتن تحقیقات مقدماتی، انتشار مشخصات متهم ممنوع نیست. ماده ۹۰ این قانون تحقیقات مقدماتی را چنین تعریف نموده است: «تحقیقات مقدماتی، مجموعه اقدامات قانونی است که از سوی باز پرس یا دیگری مقامات قضائی، برای حفظ آثار و علائم و جمع‌آوری ادله وقوع جرم، شناسایی، یافتن و جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم انجام می‌شود.»

حال، جای سؤال است که اگر شخصی پیش از آنکه تحقیقات مقدماتی پایان یابد، به افشای مشخصات متهم اقدام نماید، این تخلف او چه واکنش قانونی را به دنبال خواهد داشت؟ ماده ۹۱ قانون آیین دادرسی کیفری در پاسخ به این سؤال، ضمن تأکید بر محرمانه بودن تحقیقات مقدماتی مقرر نموده است: «تحقیقات مقدماتی به صورت محرمانه صورت می‌گیرد، مگر در مواردی که قانون به نحو دیگری مقرر نماید. کلیه اشخاصی که در جریان تحقیقات مقدماتی حضور دارند، موظف به حفظ این اسرار هستند و در صورت تخلف به مجازات جرم افشای اسرار شغلی و حرفه‌ای محکوم می‌شوند.» با این حال، این ماده راجع به مقامات قضائیی است، نه افرادی همچون خبرنگاران. حالاً بهتر می‌توانید متوجه شوید که چرا چهره برخی مجرمان را در شبکه‌های تلویزیونی و رسانه‌ها شطرنجی می‌کنند یا اصلا نشان نمی‌دهند و اگر بدون رعایت مفاد ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری تصویر یا مشخصات متهم منتشر شود، جرم جدیدی ارتکاب می‌یابد.

❖ **دکترای حقوق عمومی و پژوهشگر مسائل حقوقی**

داستان‌ها

هیه قابل رجوع است

مطابق قانون مدنی وقتی یک نفر مالی را مجاناً به دیگری تملیک می‌کند، اصطلاحاً گفته می‌شود که مال مذکور «هیه»گردیده است.

اگر مالی را طی یک قرارداد رسمی و به صورت رایگان به شخص دیگری واگذار نمودی، تحت شرایطی می‌توانید مجدداً آن را به مالکیت خود بازگردانید.

هیه هرچند به صورت رسمی و قراردادی هم که انجام شود قابل رجوع است. بنابراین چنانچه مالی را هیه نموده باشید، هر گاه که بخواهید می‌توانید مجدداً مال را به تملیک خود در آورید.

البته مشروط به این که:

۱- مال مذکور را به والدین یا اولاد خود هیه ننموده باشید.

۲- در برابر هیه مال یا کاری برای شما انجام نشده باشد.

۳- آخر اینکه مالی که هیه کرده‌اید، به فرد دیگری منتقل نشده باشد. هیه به خواهر، برادر و همسر قابل رجوع است.